

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ DİKKAT EKSİKLİĞİ ve HİPERAKTİVİTEYE SAHİP ÖĞRENCİLERE YAKLAŞIMLARINDA SENARYO TEMELLİ ÖĞRETİMİN KATKISI^{1,2}

Zübeyde Burçin USTA³

Hatice MERTOĞLU⁴

Esra MACAROĞLU AKGÜL⁵

Özet

Bireysel farklılıklar doğrultusunda ve öğrencilerin kavrama yeteneklerine göre, kazanımların ve hedeflerin yeniden düzenlendiği kaynaştırma eğitimi; ülkemizde ve Dünya’da önemini gün geçtikçe arttırmaktadır. Senaryo temelli öğretim fen bilgisi de dahil diğer derslerde öğrencilerin bir konuyu rahatlıkla anlamalarını sağlamaktadır. Bu çalışmanın amacı, fen bilimleri öğretmen adaylarının dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye sahip öğrencilere yaklaşımlarında senaryo temelli öğretimin katkısını incelemektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan program etkili durum deseni kullanılmıştır. Dört fen bilgisi öğretmen adayı araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarına süreç boyunca “öğretimin bireyselleştirilmesi” temalı lisans dersinde, kaynaştırma ile ilgili bilgiler verilmiş, dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye ile ilgili senaryo öğretmen adaylarına sunulmuş ve son olarak odak grup görüşmesi yapılarak ders sonlandırılmıştır. Veriler, günlük, odak grup görüşmesi, araştırmacının alan notları ve araştırmacının hazırladığı senaryolar aracılığıyla toplanmıştır. Veri analizi için MAXQDA Paket Program kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen adayları öğrencinin sınıfta dışlandığını, öğretmenin yaşanan olay karşısında doğru tepkiler veremediğini, derse yönelik görsel ve işitsel materyalleri kullanacaklarını, öğrenciyle ders başlamadan önce anlaşma yapacaklarını ve sınıf kurallarının olduğu bir afiş hazırlayacaklarını belirtmiştir. Araştırmanın sonuçlarına bakılarak öğretmen adaylarının uygulama süresince öğrenci ile empati kurduğu ve buna paralel olarak öğrenci için farklı ve orjinal uyarlamalar önerdiği görülmektedir. Araştırma sonucunu destekleyecek şekilde, öğretmen adaylarına lisans süreleri boyunca zorunlu veya seçmeli olarak senaryo temelli kaynaştırma dersi verilmesi önerilir.

Anahtar Sözcükler: Fen bilgisi öğretmen adayları; senaryo temelli öğretim; kaynaştırma eğitimi

THE CONTRIBUTION OF SCENARIO-BASED EDUCATION IN THE APPROACH OF SCIENCE TEACHERS TO ATTENTION DEFICIENCY AND HYPERACTIVITY STUDENTS

¹ Bu çalışma 02.09.2021 tarihinde kabul gören ‘Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Öğrencilerine Yaklaşımlarında Senaryo Temelli Öğretimin Katkısı’ adlı tez çalışmasının belli bir bölümüdür. Bu çalışma için 15/09/2021 onay tarihi ve 8-12 onay sayılı karar ile etik uygunluk alınmıştır.

² Bu çalışma 18-19 Aralık 2021 tarihlerinde FSMVU Eğitimde Mükemmeliyet Araştırmaları Kongresi’nde (EMAK-2021) sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş hâlidir.

³ Yüksek Lisans Mezunu, Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimler Eğitimi ABD, İstanbul-Türkiye, gurbeyburcin@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8981-462X

⁴ Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimler Eğitimi ABD, İstanbul-Türkiye, hatice.mertoglu@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3172-7443

⁵ Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, Engelliler İçin Gölge Öğreticilik Programı, İstanbul-Türkiye, emakgul@fsm.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6897-538X

Abstract

Inclusive education, in which achievements and goals are rearranged in line with individual differences and according to students' comprehension skills; It is increasing its importance day by day in our country and in the world. Scenario-based teaching enables students to easily understand a subject in other courses, including science. The aim of this study is to examine the contribution of scenario-based teaching in the approaches of prospective science teachers to students with attention deficit and hyperactivity. In the study, the program effective case design, which is one of the qualitative research methods, was used. Four science teacher candidates constitute the study group of the research. Through a course with individualizing of the teaching, prospective science teachers have been informed about inclusion, a scenario including attention deficiency and hyperactivity has been presented to the prospective science teachers and concluded with focus group discussion, a course has been ended. The data has been collected through diaries, focus group discussion, field notes of researcher and scenarios prepared by researcher and MAXQDA Package Program was used for data analysis. As a result of the research, the pre-service teachers stated that the student was excluded in the classroom, the teacher could not give correct reactions to the event, they would use the visual and auditory materials for the lesson, they would make an agreement with the student before the lesson started, and they would prepare a poster with the classroom rules. Looking at the results of the research, it is seen that the pre-service teachers empathize with the student during the application and in parallel, they suggest different and original adaptations for the student. It is recommended that pre-service teachers be given a compulsory or elective scenario-based mainstreaming course during their undergraduate education, in support of the research result.

Keywords: Science teachers candidates; scenario-based teaching; inclusive education

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi/Research Article

Kaynakça Gösterimi: Usta, Z. B., Mertoğlu, H., & Macaroğlu Akgül, E. (2022). Fen bilgisi öğretmen adaylarının dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye sahip öğrencilere yaklaşımlarında senaryo temelli öğretimin katkısı. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, (Ö1), 21-33.

1. GİRİŞ

Bu bölümde kaynaştırma eğitimi, dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye sahip öğrenciler ve senaryo temelli öğretim kavramları açıklanmıştır.

1.1. Kaynaştırma Eğitimi

Her birey yaradılış itibari ile birçok farklılıkla yaşamlarına başlar. Bireysel farklılıklar bireyler için özeldir; öğrenme durumlarını, yaşayışlarını, kavrama yetilerini ve olaylara yönelik tepkilerini olumlu veya olumsuz bir şekilde belirler. Kaynaştırma eğitimi, bireysel farklılıklara sahip olan tüm bireylerin, aynı ortamda öğrenim almasını amaçlamaktadır. Kaynaştırma eğitimi, sadece özel eğitim gerektiren bireylerin değil tüm bireylerin, akranlarından ayırmaksızın, öğrenimlerini eşit şartlar altında almasına olanak sağlamaktadır. Öğretmenler tarafından yeniden hazırlanan planlar (bireyselleştirilmiş eğitim planları) sayesinde özel gereksinimli olan her bireye akranlarıyla aynı ortamda uygun kazanımlar verilebilir ve birey bu sayede akranlarıyla aynı ortamda öğrenim görebilir (Perles, 2020; Sucuoğlu ve Kargın, 2010).

Eripek'e (2012) göre, kaynaştırma modelinin uygulanması sadece öğrencinin alacağı kazanım ve hedefler için değil, bireyin psikolojik gelişimi için de desteklenmektedir. İnsan sosyal bir varlıktır ve bu sebeple birbirine her anlamda muhtaçtır. Etik ve insani değerler doğrultusunda bireyleri ayırıştırmak ve dışlamak son derece yanlıştır. Kaynaştırma modeli bireyler arasındaki ayrışmayı engellemektedir. Kaynaştırma eğitimi, mevcut bulunan kazanımların, derslere yönelik materyallerin, etkinlik ve deneylerin düzenlenip, yenilenecek öğrencilere sunulmasıdır. Kaynaştırma eğitiminin bireylere etkili ve doğru bir şekilde verilmesi öğretmenlerin kaliteli eğitim almasının önemini vurgulamaktadır (Sebba ve Sachdev, 2017). Kaynaştırma eğitimi sadece bireysel farklılıklara sahip olan bireyler için değil, normal olan bireyler için de olumlu gelişmeler kaydetmektedir. Bu eğitim modeli sayesinde, farklılıklara sahip bireylerle aynı ortamda bulunan normal bireylerin empati duygusu artmakta, akran ilişkilerinde pozitif gelişmeler sağlanmaktadır (Kılıç, 2010).

1.2. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite

2006 Özel Eğitim Yönetmeliği'nde dikkat eksikliği ve hiperaktivite “yaşına ve gelişim seviyesine uygun olmayan dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik, hiperaktivite ve dürtüsellik belirtilerini en az iki ortamda ve altı ay süreyle gösteren, bu özellikleri yedi yaşından önce ortaya çıkan, özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyaç duyan birey” şeklinde açıklanmıştır (MEB, 2006, s. 2). Çocukluk ve ergenlik çağlarında görülen *aşırı dikkatsizlik* ve *hareketlilikle* tanımlanan DEHB, son yıllarda etkisini bireyler üzerinde daha fazla göstermektedir. Geçmişte de var olan bu farklılık *yaramazlık*, *dik kafalılık* veya *söz dinlememek* şeklinde tanımlanmıştır. Ailelerin ve öğretmenler / öğretmen adaylarının çağımız ilerledikçe bilinçlenmesiyle bu durumun yaramazlık veya söz dinlememek olmadığı anlaşılmıştır. Özellikle okul ortamında öğrencilerin yaptığı bazı davranışlar sebebiyle nitelendirilen DEHB, bireylerin özel yaşamlarında da onlara zorluklar çıkarmaktadır. Okul ortamında belirli yönergeleri yerine getirmeme, öğretmenler tarafından ‘disiplinsiz’ olarak atfedilme, akranları arasında dışlanma görülen problemlerden bazılarıdır (Kaymak Özmen, 2010).

Bireyde görülmesi muhtemel dikkatsizlik, hiperaktivite ve dürtüsellik belirtileri aşağıdaki gibidir:

- Ayrıntılara dikkat etmezler, özensizce çalışırlar.
- Dikkati bir işte devam ettirmede zorluk yaşarlar.
- Verilen yönergeleri takip etmezler, işyeri veya okulda sorumluluk ve görevleri tamamlayamazlar.
- İş veya okulda çoğu eşyalarını kaybederler.
- Dikkatleri kolay dağılır.
- Günlük işlerde unutkanlırlar.
- Oturdıkları yerde sabit duramazlar, el ve ayaklarını mutlaka oynatırlar.
- Oturmaları gereken yerden birkaç defa kalkarlar.
- Grup etkinliklerinde sessiz olmaları gereken yerde sessiz olamazlar.
- Karşılarındaki insanların sorularına bitmeden doğru veya yanlış olmasına bakmadan cevap verirler (Melekoğlu ve Sak, 2020).

Bireyler arasında en fazla görülen farklılıklardan biri DEHB'tir. DEHB, tedavisi olan bir bozukluk değildir. Farklı yöntem ve tekniklerle -aile terapisi, bireysel terapi, ilaçla tedavi- var olan durumun olumsuz etkileri azaltılabilir. Hiperaktivitenin, kızlara göre erkeklerde daha fazla olduğu ancak dikkat eksikliğinin cinsiyetler arasında eşit şekilde dağıldığı tespit edilmiştir. Bilinenin aksine bu farklılıkta ailenin çoğu zaman edindiği bilinçli ve iyi niyetli yaklaşımı bir kaosa sebebiyet verebilir, bu sebeple ailenin davranışları uzman görüşüyle ve terapiyle desteklenmelidir (Melekoğlu ve Sak, 2020).

1.3. Senaryo Temelli Öğretim

Senaryo temelli öğretim, senaryoların kullanıldığı, probleme dayalı veya vaka tabanlı öğrenme gibi aktif öğrenme stratejilerini destekleyen bir öğrenme biçimidir (Massey University, 2020).

Senaryo Temelli Öğretim Modeli'nin özellikleri şöyle sıralanabilir:

1. Öğrenci merkezli bir öğretim modelidir. Küçük gruplar halinde uygulanması önerilir.
2. Senaryoyu grupta bulunan herkes okur, çözümler tüm grup üyeleri tarafından paylaşılır, bu durum öğrenciler arasında yeni duygu ve çözümlerin farklı bakış açılarıyla ortaya çıkmasını sağlar. Senaryo temelli öğretim bu durumla öğrenciler arasındaki paylaşımı (peer learning) da artırır.
3. Öğretmen senaryo temelli öğretim sırasında rehber ve yol göstericidir. Öğretmen sadece öğrencilere çözüme daha sağlıklı ulaşmaları için ipuçlarını verebilir.
4. Senaryoda sunulan problemin öğrencilerin önceden bildikleri kazanımla ilgili olması önerilir, bunun sebebi öğrencilerin yer alan problem ön bilgilerinin kullanarak objektif ve doğru sonuçlara ulaşmasını sağlamaktır.
5. Senaryo, problemi çözmek kazanımı tam anlamıyla öğrenmek için bir araçtır (Hastürk, 2017).

Literatür ve alan yazın incelendiğinde, kaynaştırma eğitimi (İnan, 2021; Mertoğlu, Sarı, Pasmaz ve Balçın, 2020; Mertoğlu ve Topçu, 2020; Orhan, Uzunçayır ve İlhan, 2021), senaryo temelli öğretim (Akar Vural ve Ceylan, 2020; Barçın, 2020; Uzunoğlu, 2021) ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite (Güvenderer Doksat, 2018; Kaymak Özmen, 2010; Küçük Doğaroğlu, 2013) ile ilgili birçok araştırma göze çarpmaktadır. Senaryo temelli kaynaştırma eğitiminin ele alındığı fen bilgisi öğretmen adaylarının dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye

yaklaşımlarını içeren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kaynaştırma eğitimi öğretmen adayları ve öğretmenlere geleneksel şekilde verilmektedir. Araştırmaların çoğunda öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin kaynaştırma eğitimini benimsediği ancak uygulama zamanı kaygıya düştükleri, kaynaştırma eğitimini uygulayamadıkları görülmektedir (Gök ve Erba, 2011; Gözün ve Yıkılmış, 2004; Özaydın ve Çolak, 2011; Saraç ve Çolak, 2012; Vural ve Yıkılmış, 2016). Senaryo temelli öğretim ile verilen kaynaştırma eğitiminin öğretmen adaylarının ve öğretmenlerinin öğrenciye yönelik empati duygusunu arttıracaklarını ve öğrenciye yapılması gereken uygulamaları ve teknikleri daha kolay bir şekilde hayata geçirebilecekleri tahmin edilmektedir. Bu sebeple araştırmanın amacı, fen bilgisi öğretmen adaylarının dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye sahip öğrencilere yaklaşımlarında senaryo temelli katkısını incelemektir. Araştırmanın alt problemleri:

1. Fen bilgisi öğretmen adaylarının senaryolarda ele alınan dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye sahip öğrencinin ve öğretmenin deneyimledikleri güçlüklerle yönelik görüşleri nelerdir?
2. Fen bilgisi öğretmen adaylarının kendi sınıflarında bulunacak senaryolarda ele alınan dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye sahip öğrenci için uygulayacağı yöntem ve teknikler nelerdir? şeklindedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli ve Çalışma Grubu

Bu araştırmanın modeli için nitel araştırma yöntemlerinden biri olan program etkili durum deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda, durumlar ve olaylar daha gerçekçi ve bütüncüdür. Nitel araştırmalarda görüşler, düşünceler ve yönelimler tartışılır ve objektif bir ortamda analiz edilir. Durum çalışmaları araştırmacının bulduğu bulgular ve çıkarımlarla sonuçlanmaktadır (Creswell, 2013; Yıldırım, 1999). Hayes, Kyer ve Weber'e (2015) göre, program etkili durum çalışmasının amacı, bir programın etkilerini, bununla birlikte programın başarı ve / veya başarısızlıklarının nedenlerini incelemektir. Bu inceleme, araştırmacının belirli bir programın başarısızlıklarını veya başarılarını anlamasını en üst düzeye çıkarmasına olanak sağlamaktadır. Bu çalışmada verilen senaryo temelli kaynaştırma öğretimin etkileri, başarı veya başarısızlıkları incelendiği için program etkili durum deseni çalışmaya uygun görülmüştür.

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 güz döneminde İstanbul ilinde bir devlet üniversitesinde öğrenim görmekte olan 4 dördüncü sınıf fen bilgisi öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1'de verilmiştir. Bu çalışmada geçerlik stratejilerinden *dış denetimler* ile *üçgenleme* stratejileri ele alınmıştır. *Dış denetimler*, dışarıdan bir denetçinin hem araştırmayı hem de ortaya çıkan sonuçları değerlendirmesini sağlamaktadır. *Üçgenleme*, araştırmacının; çoklu ve farklı kaynakları, yöntemleri ve teorileri destekleyici kanıtlar oluşturma için kullanmasıdır. Bununla birlikte araştırmacı bir kodu ortaya koyarken, günlüklerden, alan notlarından ve odak grup görüşmesinden elde edilen verileri birleştirmiş ve bu şekilde yorumlamıştır. Geçerliliğin basamakları olarak dış denetimler ve üçgenleme bu şekilde tamamlanmıştır (Creswell, 2013).

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Cinsiyet	
Kadın	3
Erkek	1
Araştırma öncesi kaynaştırma dersi alma durumları	
Evet	0
Hayır	4
Araştırma öncesi öğretimsel uyarılma dersi alma durumları	
Evet	0
Hayır	4

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, araştırmacı alan notları, araştırmacının hazırladığı senaryolar, katılımcıların günlükleri ve odak grup görüşmesinden elde edilmiştir.

2.2.1. Günlük

Nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden günlük sayesinde veriler bireysel ve özgün olmaktadır (Sözbilir, 2021). Günlüğün istenmesinin sebebi, öğrencilerin dersten sonra özel gereksinimli birey ve yapacağı uyarlamalar hakkında bilgi sahibi olmaktır. Araştırmacı tarafından öğrencilerden aşağıdaki soruları cevaplayarak günlük yazmalarını istemiştir:

- Dersteki senaryo size ne hissettirdi?
- Senaryoda yer alan öğrenci sizin sınıfınızda olsaydı öğrenciye karşı tutum ve tavrınız ne olurdu?
- Öğrenciyi derse katmaya yönelik hangi stratejileri yapar ve uygularsınız?

2.2.2. Odak grup görüşmesi

Odak grup görüşmesi grupla yürütücü arasında derinlemesine bilgi edinme, tartışmalardan yeni düşünce üretilmesine olanak sağlayan nitel veri toplama araçlarından biridir. Bu görüşmelerde amaç katılımcıların bakış açıları, ilgi duydukları alanlar, deneyimleri, düşünceleri hakkında bilgi sahibi olmaktır. Odak grup görüşmesi sorularına ek olarak araştırmacılar tarafından;

- Bu konu ile ilgili olarak daha fazla bilgi verebilir misiniz?
- Bu konu ile ilgili daha ne söyleyebiliriz?
- Bunu biraz daha açabilir misiniz?
- Konumuzla ilişkisi ne? şeklinde soruların yöneltilmesi odak grup görüşmesinin ilerleyebilmesine olanak sağlamaktadır (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011).

2.2.3. Araştırmacının hazırladığı senaryolar

Araştırmacı tarafından ilgili literatür (Mastropieri ve Scruggs, 2016) incelenerek dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye yönelik bir senaryo hazırlanmıştır. Senaryonun genel şablonu şu şekilde belirlenmiştir:

- Özel gereksinimli birey hakkında bilgi verilir.
- Sınıf içinde yaşadığı durumlar kısaca anlatılır.
- Belirli bir olay diyaloglarla verilir.
- Bireyin yaşadığı olay sarsıcı bir şekilde ve çözümlenmemiş olarak sonlanır.
- Senaryonun sonunda üç yansıtıcı soru yer almaktadır.

Senaryo iki uzman tarafından incelenmiş, gerekli eklemeler ve çıkarmalar yapılarak, onaylandıktan sonra uygulanmıştır.

2.2.4. Araştırmacının alan notları

Alan notları genelde etnografik araştırmalarda kullanılan bir nitel veri toplama aracıdır. Alan notları, alandaki katılımcı gözlemleri sırasında veya hemen sonrasında kaydedilen yazılı gözlemlerdir. Mülakatlar, odak grup görüşmeleri ve günlüklerle birleştirilebilir veya tek başına bir metin olarak da analiz edilebilir. Alan notları, bir araştırmacının belirli bir ortam veya ortamda gözlemlediği deneyimlerden elde edilen bir belge koleksiyonudur. Resimler, videolar ve broşürler dahil olmak üzere çevreden alınan yazılı notlar, raporlar ve materyaller gibi belgelerin tümü, araştırmacıya yardımcı olmak için kullanılmaktadır (Allen, 2017).

2.3. Uygulama

Bu araştırmada dördüncü sınıf dersi olan “Fen Eğitiminde Öğretimin Bireyselleştirilmesi ve Bireysel Öğretim Planı Hazırlama Dersi” fen bilgisi öğretmen adaylarına kaynaştırma eğitimi *senaryo temelli öğrenme* yöntemiyle verilmiştir.

“Fen Eğitiminde Öğretimin Bireyselleştirilmesi ve Bireysel Öğretim Planı Hazırlama Dersi”, Fen Bilgisi Öğretmenliği 2014 programında dördüncü sınıfın 1. döneminde yer alan 3 saat teorik olarak verilen seçmeli bir derstir. Dersin içeriğinde genel olarak “kaynaştırma eğitimiyle ilgili temel kavramlar, BEP hazırlama süreci, öğretimsel düzenlemeler, Bireysel Öğretim Programı hazırlamak” vb. konular yer almaktadır. Araştırmacı tarafından dersin birinci ve ikinci haftası kaynaştırmaya yönelik bilgiler öğretmen adaylarına verilmiştir. Üçüncü, dördüncü ve beşinci haftalarda dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye yönelik senaryo verilmiş, bu özel gereksinimli bireylerin özellikleri, tanımları ve yapılması gereken öğretimsel uyarlamalar anlatılmıştır. Altıncı ve yedinci

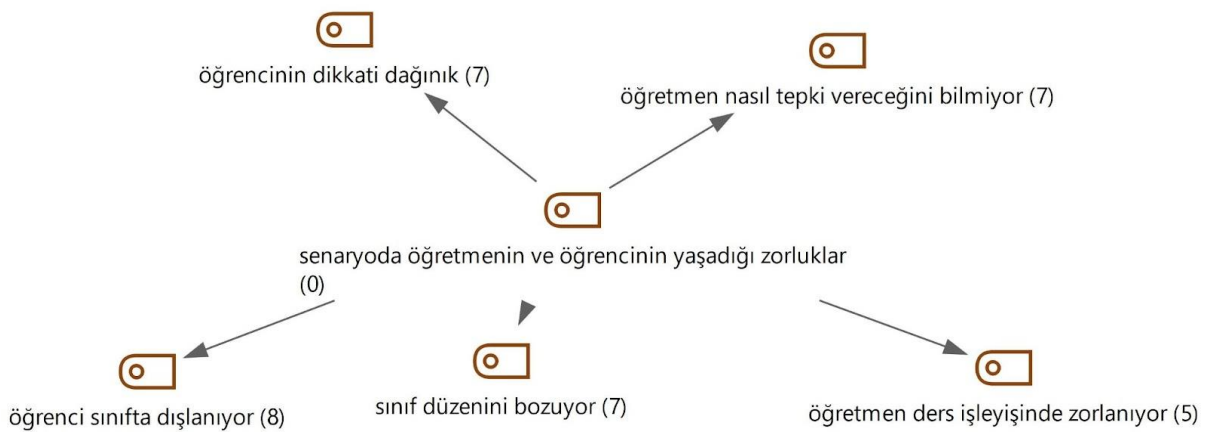
haftalarda ise öğretimsel uyarlamaların anlatımına devam edilmiş ve odak grup görüşmesi yapılarak ders tamamlanmıştır. Uygulanan senaryo EK.1’de sunulmuştur.

2.4. Veri Analizi

Bu çalışmada veriler; Fen Eğitiminde Öğretimin Bireyselleştirilmesi ve Bireysel Öğretim Planı Hazırlama dersinde alınan araştırmacı alan notları, odak grup görüşmesinin transkripti, ve günlükler betimsel analiz yoluyla incelenmiştir. Betimsel analiz, verilerin araştırma problemine cevap niteliğinde hazırlandığı ve alıntılarla desteklendiği bir nitel analiz çeşididir. Betimsel analizde veriler betimlenir, kavramsal çerçeveye göre yorumlanır. Bununla birlikte betimsel analizde detaylandırma yoktur (Corbin ve Strauss, 2015; akt. Özmen ve Karamustafaoğlu, 2019). Bu çalışmada araştırmacı alan notları, günlükler ve odak grup görüşmesi MAXQDA 20 Paket Program kullanılarak analiz edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu çalışmada fen bilgisi öğretmen adaylarının dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye sahip öğrencilere yaklaşımlarında senaryo temelli kaynaştırma eğitiminin katkısı incelenmiştir. Bu bölümde verilen tüm bulgular, odak grup görüşmesi, araştırmacının alan notu ve günlükler birleştirilerek elde edilmiştir. Araştırmanın birinci problemi olan *fen bilgisi öğretmen adaylarının dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye sahip öğrencinin ve öğretmenin deneyimledikleri güçlüklerle yönelik görüşleri nelerdir?* sorusuna yönelik bulgular aşağıda verilmiştir.

Şekil 1. Öğretmen adaylarının senaryoya yönelik görüşleri

Şekil 1 incelendiğinde, öğretmen adaylarına göre, öğretmenin ve öğrencinin yaşadığı zorluklar ‘öğrenci sınıfta dışlanıyor, öğrencinin dikkati dağınık, öğretmen ne tepki vereceğini bilmiyor, sınıf düzenini bozuyor, öğretmen ders işleyişinde zorlanıyor’ şeklinde belirtilmiştir. Verilen ifadeler incelendiğinde, öğrencinin sınıfta dışlanması öğretmen adaylarının yoğunlaştığı bir nokta olmuştur. Öğretmen adayları okudukları senaryoda öğrencinin dikkatinin dağınık olmasına paralel olarak sınıf düzenini bozması durumunu belirtmiştir. Öğrencinin sınıfın düzenini bozması ile birlikte, öğretmen adayları öğretmenin bu durum karşısında ders işleyişinde zorlandığını odak grup görüşmesinde ve senaryo sonunda dile getirmiştir. Katılımcılar, senaryoda yaşanan olaya öğretmenin doğru tepki veremediğini günlüklerde ve senaryo sonunda belirtmiştir.

K3: Jale çok heyecanlı çok hareketli. İçinde hep konuşma isteği var. Hep sorulara cevap vermek istiyor. Ama bu durum mesela arkadaşlarının alay etmesine sebep olabilir. Jale'nin dışlanmasına sebep olabilir. (DEHB DEŞİFRE, Konum 4)

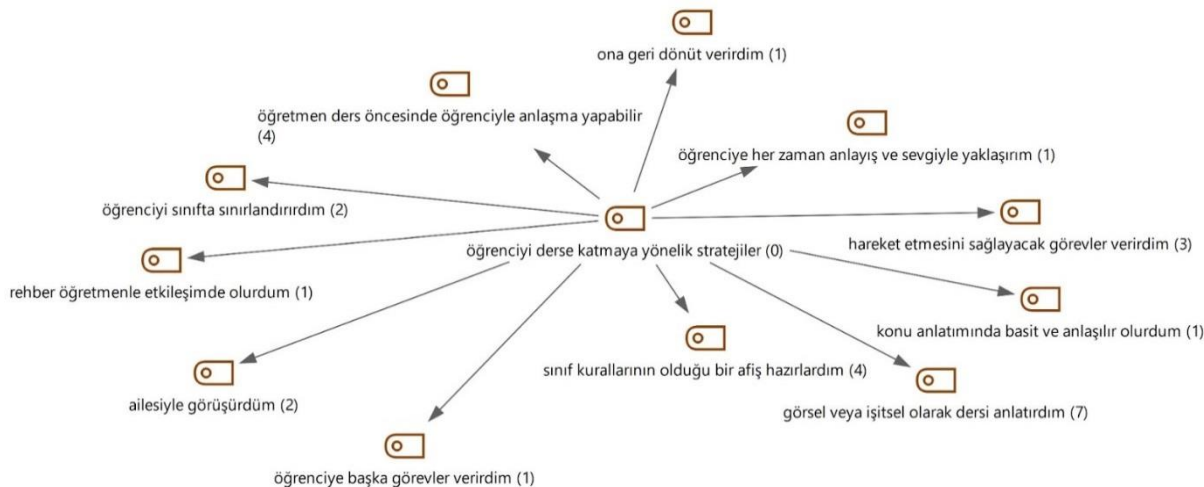
K4: Zaten ortaokul ve ilkokul öğrencilerinde bariz bir şekilde vardır. Kendi davranış ve konuşmalarını dengeleyemezler. Bu mesela senaryoda çok etkili. Jale istemeden de olsa sınıfın düzeni ve akışını bozabiliyor. Jale ve öğretmen bunun düzelecek bir şey olduğunun farkına varırsa, daha iyi bir sınıf düzeninin oluşabileceğini düşünüyorum. (DEHB DEŞİFRE, Konum 5)

K2: Jale'nin arkadaşı konuşurken Jale dinlemiyor. Kalemle falan oynuyor mesela. Derse konsantre olamıyor veya arkadaşı konuşurken onun ne konuştuğuna konsantre olamıyor. Kendi kendine soruya atlaması bence dikkat eksikliği ile ilgili. (DEHB DEŞİFRE, Konum 9)

K1: Öğrencide derse odaklanma zorlaşıyor. Çünkü kim dersi dinlemeyip bir şeylerle oyanırsa örneğin, kalem düşürürse ard arda herkes dönüp oraya bakar böylelikle dikkat dağınık olur. Öğretmenin de kontrol etmesi zorlaşır.

Her soruya Jale atlarsa diğer sınıf arkadaşları sinirlenmeye başlar. Böyle olunca sınıf kaos ortamına sürükleniyor. Öğretmen kontrol eline alamıyor. Sınıfta herkes başka şeylerle ilgileniyor. Jale de zaten ortalıkta, böyle olunca kontrol çok zorlaşıyor. (DEHB DEŞİFRE, Konum 17)

Araştırmanın ikinci alt problemi olan fen bilgisi öğretmen adaylarının kendi sınıflarında bulunacak dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye sahip öğrenci için uygulayacağı yöntem ve teknikler nelerdir? sorusuna yönelik bulgular aşağıda verilmiştir.

Şekil 2. Öğretmen adaylarının uygulayacakları yöntem ve teknikler

Şekil 2 incelendiğinde, öğretmen adaylarının uygulayacakları yöntem ve teknikler, ‘görsel ve işitsel olarak dersi anlatırdım, öğretmen ders öncesinde öğrenciyle anlaşma yapabilir, sınıf kurallarının olduğu bir afiş hazırlardım, hareket etmesini sağlayacak görevler verirdim’ cevaplarında yoğunlaşmıştır. Öğretmen adayları dikkat eksikliği ve hiperaktivite tanısı konulan senaryodaki öğrencinin dikkatini çekebilmek için görsel ve işitsel materyal kullanımını cevaplarında göstermiştir. Katılımcılar, odak grup görüşmesi ve günlüklerinde sınıf kurallarının yer aldığı bir afişin hazırlamanın öğrencinin sınıfta olduğunun farkına varabilmesi için yararlı olacağını belirtmiştir. Dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye sahip olan öğrencinin senaryoda hareket halinde olduğunun farkına varan öğretmen adayları senaryonun sonundaki cevaplarında öğrencinin hareket etmesini sağlayacak sınıf içinde görev verilmesini belirtmiştir.

Bununla birlikte öğretmen adayları, ‘öğrenciyi her zaman anlayış ve sevgiyle yaklaşıyorum, konu anlatımında basit ve anlaşılır olurudum, öğrenciyi başka görevler verirdim, ailesiyle görüşürdüm, rehber öğretmenle etkileşimde olurudum, öğrenciyi sınıfta sınırlandırırdım, ona geri dönüt verirdim’ ifadelerini de cevaplarında kullanmıştır.

K1: Alması gerekiyor eğer almazsa tekrar bu durumlar yaşanacak aynı şekilde, Jale yine her soruya kendi cevap vermek isteyecek. Şu an aklıma bir şey gelmiyor. Soruyu tüm sınıfa yöneltse kimin ne dediği belli olmaz o da olmaz. Aslında öncesinde Jale’yi bir analiz etmek gerekiyor. Öğrencide nasıl bir problem olduğunu çözmeli. Bunun için diğer öğretmenlerden ve rehber öğretmenlerden bilgi alarak ilerleyebilir. Bu durumda nasıl ve neler yapılması gerektiğini öğrenebilir. İlk başlarda öğrenciyi biraz sınırlandırmak gerekebilir. Bu sınırlandırma içinde rahat kalması gerekiyor. (DEHB DEŞİFRE, Konum 22)

K2: Bence almalı. Bunu ortak bir paydada buluşarak yapabilir. Jale’yi kontrol altına alacak ama çok baskılamadan tabiki de, onun rahat edebileceği bir şekilde yapmalı. Mesela Jale soruya cevap vermek istiyor, konuşmak istiyor. Jale için özel bir buton yapabilir. Jale konuşmak istediğinde ona basar. Bu butona bastığında buton ses çıkarmayacak öğretmenin kürsüsünde bir ışık yanacak, öğretmen oradan anlayacak Jale’nin konuşmak istediğini. Öğretmen şle aralarında bir iletişim kurulmuş olacak. Jale böyle kontrol edilebilir diye düşünüyorum, çok konuşmak istediğinde tuşa bas. Jale de bir şekilde aslında butona basarak rahatlamış olur. Işık uzun süreli yandığında öğretmen Jale’nin çok konuşmak istediğini anlar. (DEHB DEŞİFRE, Konum 23)

K4: Alınabilir evet. Jale hep yerinden kalkma eğiliminde olduğu için öğretmen Jale’ye, kalkıp pencereyi açabilir misin?, tahtayı silebilir misin? gibi cümeler söyleyerek onun hareket etmesini sağlayabilir. Mesela soru sorarken sık sık tahtaya çağırırsa Jale’yi, Jale’nin enerjisini de bu sayede atabilir. Veya sınıf kurallarının olduğu bir afiş hazırlanabilir. Afiş görsellerle desteklenebilir. Öğrencilerden beklenen bu davranışlar uygulamalı olarak gösterilebilir. Öğrencilerin bu kuralları canlandırmaları istenebilir. Böylelikle Jale daha iyi anlayabilir sınıf

kurallarını. Jale enerjisi olan bir çocuk ben ona ne kadar yapma etme desem de beni dinlemeyecek. En azından kuralları bu şekilde gösterirsem hem öğrenciler hem de onun dikkatini çekebilirim. (DEHB DEŞİFRE, Konum 25)

K3: Jaleyle beraber konuşur sınıf içinde kurallar koyarız. Ne yapmalıyız nasıl davranışlarda bulunmalıyız şeklinde. Yazılı bir halde sınıfa asabiliriz herkesin anlaması için. Bununla birlikte bazı aşırı davranışlarını da görmezden gelmeye çalışırım. Dikkat dağınıklığı olan öğrencilerin çantasının veya etrafının çok dağınık olmasını engellemek gerekiyor. Hep böyle sade olmalı etrafı ki dikkati dağılmasın. Derse odaklanmasını sağlayacaktır bu uygulamalar. Ama ders anlatımında sadelikten ve monotonluktan kaçınırım çocukların ve Jale'nin de dikkatlerini her zaman üst düzeyde tutmaya çalışırım. (DEHB DEŞİFRE, Konum 29)

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada fen bilgisi öğretmen adaylarının dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye sahip öğrencilere yaklaşımlarında senaryo temelli kaynaştırma öğretiminin katkısı incelenmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemi olan ‘fen bilgisi öğretmen adaylarının dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye bağlı öğrencinin ve öğretmenin deneyimledikleri güçlüklerle yönelik görüşleri nelerdir?’ sorusunun sonuçları aşağıda verilmiştir. Öğretmen adayları özel gereksinimli öğrencinin senaryoda sınıfta dışlandığını tespit etmiştir. Bununla birlikte öğretmenin senaryoda yer alan olay karşısında nasıl bir tepki vereceğini bilemediğini belirtmiştir. Öğretmen adayları özel gereksinimli öğrencinin ve öğretmenin sınıf içerisinde yaşadığı olumsuz durumu fark etmiştir. Katılımcılar günlüklerde ve senaryonun sonunda öğrencinin dikkat eksikliğine bağlı olarak sınıf düzenini bozduğunu tespit etmiştir. Öğretmen adayları senaryoda öğrencinin ve öğretmenin yaşadığı olumsuz durumları göz önüne alarak araştırmanın ikinci problemi olan ‘fen bilgisi öğretmen adaylarının dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye sahip öğrenci için uygulayacakları yöntem ve teknikler nelerdir?’ sorusunu cevaplandırmıştır. Öğretmen adayları görsel ve işitsel bir materyal hazırlamanın öğrenci için uygun ve gerekli olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte öğretmen adayları öğrenciyle derse başlamadan önce anlaşma yapmanın ve sınıfta kuralların olduğu bir afiş hazırlamanın yararlı olacağını savunmuştur. Bu sonuçlara bakılarak öğretmen adaylarının senaryodan sonra, öğrenciyi derse entegre etmenin yöntemlerini bulmaya çalıştıkları söylenebilir. Bununla birlikte odak grup görüşmesi, günlükler ve araştırmacı alan notlarından alınan bulgulardan çıkarılan sonuca göre, katılımcılar üzerinde senaryo temelli kaynaştırma eğitiminin etkili olduğu görülmektedir. Katılımcılar senaryodaki öğrenciyi ve öğrenciyeye yapılan davranışların farkına varmıştır. Özel gereksinimli öğrencilere yönelik düşüncelerinin olumlu yönde geliştiği söylenebilir Katılımcılar verdikleri cevaplarda özellikle öğrencilerin dışlanmasından rahatsız olduklarını dile getirmiştir. Bununla birlikte senaryodaki öğretmenlerin yaptıkları yanlışların farkına varmıştır. Bu farkındalık öğretmen adaylarının ileriki meslek yaşantılarında özel gereksinimli bir öğrenci karşısında aynı hataları yapmayacakları anlamına gelebilmektedir.

Alanyazın incelendiğinde dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye sahip öğrencilere yaklaşımlarda senaryo temelli kaynaştırma eğitime yönelik bir araştırma bulunmamaktadır. Ancak kaynaştırma uygulamalarının ve öğretimsel uyarlamaların yer aldığı çalışmalar literatürde yer almaktadır.

Araştırmamızın sonuçlarına benzer olarak, Tufan ve Yıldırım (2013) tarafından yapılan bir çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin erken müdahale ve kaynaştırma kavramları hakkındaki bilgi düzeylerinin ve özel gereksinimli çocuklar için yaptıkları öğretimsel uyarlamalar incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, kaynaştırma uygulamalarının özel gereksinimli çocukların kendilerine güven duymaları, sorumluluk almalarını, kurallara uymalarını, sosyalleşmelerini sağladığı tüm öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Bununla birlikte, özel gereksinime sahip olmayan çocuklarda ise kaynaştırma uygulamalarının bireysel farklılıkları anladığı, model olduğu, ve empati kurduğu gözlemlenmiştir. Kargın, Güldenoğlu ve Şahin (2010) tarafından yapılan bir çalışmada, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma sürecinde yapılması gereken uyarlamalara ilişkin görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmenlerin kaynaştırma ortamında yapılması gereken hem fiziksel hem de öğretim sürecine ilişkin düzenlemelerin çoğunluğunun yapılması gereken önemli düzenlemeler olarak belirttikleri tespit edilmiştir. McLeskey ve Waldron (2002) tarafından yapılan bir çalışmada altı ilköğretim okulunda hafif düzeyde engeli olan öğrenciler için kapsayıcı programların geliştirme ve uygulama sürecinde yapılan müfredat ve öğretim değişiklikleriyle ilgili öğretmen algıları incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, okul ortamındaki olumlu gelişmelerin, müfredat değişim gereksinimlerine, kaynaştırmaya uyarlanabilir öğretim yöntemlerine, öğrencilerin performansları ile ilgili beklentilerin farklılaşmasına bağlı olduğunu belirtmiştir. Scott, Vitale ve Masten (1998) tarafından yapılan

bir çalışmada sınıf öğretmenlerinin algıları ve genel eğitim sınıflarında öğretimsel uyarlamaların kullanımı incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, genel eğitimciler, engelli öğrenciler için öğretim uyarlamaları yapmanın arzu edilirliliği, etkililiği ve makullüğü konusunda olumlu görüşe sahiptir. Ancak öğretmen eğitimi desteği ve sınırlı okul desteği öğretmenlerin bireyselleştirilmiş uyarlama yapma isteğinin düşük olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırmamızın sonuçlarından farklı olarak, Batmaz ve Çermik (2019) tarafından yapılan bir çalışmada, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik yaptıkları öğretimsel düzenlemeler sırasında karşılaştıkları engeller ile bu engelleri aşmak için aldıkları desteklerin neler olduğunu açığa çıkarmak amaçlanmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre, sınıf öğretmenlerinin öğretimsel düzenlemelerde karşılaştıkları engeller; aileden kaynaklı engeller, zaman yetersizliği, öğrenciden kaynaklı engeller, materyal eksikliği, öğretim programının yoğunluğu, öğretmene çok iş düşmesi, okulların fiziki donanım yetersizliği, rehber öğretmen yokluğu ve destek eğitim odası yokluğu şeklinde belirtilmiştir. Aydın ve Tuğluk (2020) tarafından yapılan bir araştırmada okul öncesi öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecinde öğretimsel uyarlamalara yer verme düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, okul öncesi öğretmenlerinin öğretimsel uyarlamalara yer verme düzeylerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmamızın yukarıda verilen sonuçlarına göre yapılan öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Senaryo temelli kaynaştırma eğitimi öğretmen adaylarının öğrencilerin yerine kendilerini koymasını, empati duygularının artmasını ve uyarlamalar da daha farklı ve orjinal örnekler vermelerini sağlamıştır. Bu sebeple lisans eğitiminde tüm branşlardaki öğretmen adaylarına seçmeli veya zorunlu senaryo temelli kaynaştırma eğitimi verilebilir.
- Senaryo temelli öğrenme kaynaştırma eğitimini bu araştırmada zenginleştirmiştir. Bu sebeple senaryo temelli öğrenme öğretmenlerin meslek hayatlarında kullanmaları için akademisyenler tarafından desteklenebilir.
- Bu araştırmada yeni bir program olan senaryo temelli kaynaştırma eğitimi üzerinden çalışma yürütülmüştür. Buna ek olarak araştırmacılar proje tabanlı kaynaştırma eğitimi şeklinde bir programla aynı şekilde bir çalışma yürütebilirler.
- Bu çalışmada fen bilgisi öğretmen adayları katılımcı olarak belirlenmiştir. Buna ek olarak farklı branşlardaki (matematik, sosyal bilgiler, tarih, Türkçe, ...) öğretmen adayları ile aynı konu üzerinden çalışmalar yürütülebilir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışmada araştırmacılar eşit görev almıştır.

5. KAYNAKÇA

Allen, M. (2015). Field notes. *The SAGE Encyclopedia of Communication Research Methods*. (2021, 3 Temmuz). Erişim adresi: <https://methods.sagepub.com/reference/the-sage-encyclopedia-of-communication-research-methods/i5649.xml>

Aydın, D., & Tuğluk, M. N. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin öğrenme-öğretme sürecinde öğretimsel uyarlamalara yer verme düzeylerinin incelenmesi. *Ulakbilge*, 47, 423-433.

Barcın, S. (2020). Kırgızlara türkçe öğretiminde senaryo temelli öğrenme modelinin dilek kipi öğretimi üzerine etkisi. *3rd International Biltek Conference on Science, Technology & Current Developments in Social Sciences*, June 19-20, Adana, Turkey, 159-168.

Batmaz, G., & Çermik, H. (2019). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik yaptıkları öğretimsel düzenlemelerde karşılaştıkları engeller ve aldıkları destekler. *Journal of Education Theory and Practical Research*, 5(1), 27-38.

Ceylan, V. K. (2020). *Senaryo temelli scratch öğretim programının öğrencilerin bilgi işlemsel düşünme becerilerine, problem çözme ve programlama ünitesine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Creswell, J. (2013). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches*. (3. baskıdan çeviri, 2020, Çev.: Selçuk Beşir Demir, Mesut Bütün).

- Çokluk, Ö., Yılmaz, K., & Oğuz, E. (2011). Nitel bir görüşme yöntemi: Odak grup görüşmesi. *Kurumsal Eğitim Bilim, 4*(1), 95-107.
- Eripek, S. (2012). *Özel eğitim ve kaynaştırma uygulamaları*. Süleyman Eripek (Ed), *İlköğretimde Kaynaştırma*. (ss. 1-17). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Güvenderer Doksat, N., Balkanlı Zengin, H., & Doksat, M. K. (2018). Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocukların ebeveynlerinde mükemmeliyetçilik ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu. *Çukurova Medical Journal, 43*(3), 581-588.
- Gök, G., & Erba, D. (2011). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve önerileri. *International Journal of Early Childhood Special Education, 3*(1), 66-87.
- Gözün, Ö., & Yıkılmış, A. (2004). Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 5*(2), 65-77.
- Hastürk, G. (2017). *Teoriden pratiğe fen bilimleri öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Hayes, R., Kyer, B., & Weber, E. (2015). *The case study cookbook*. Erişim adresi: https://web.wpi.edu/Pubs/E-project/Available/E-project-121615-164731/unrestricted/USPTO_CookbookFinal.pdf Erişim tarihi: 22.02.2021.
- İnan, H. Z. (2021). Reggio Emilia-ilhamlı okullarda kaynaştırma eğitimi: Meta-etnografik bir araştırma. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 5*(1), 5-43.
- Kargın, T., Güldenoğlu, B., & Şahin, F. (2010). Genel eğitim sınıflarındaki özel gereksinimli öğrenciler için yapılması gereken uyarlamalara ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 10*(4), 2431-2464.
- Kaymak Özmen, S. (2010). Okulda dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB). *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6*(2), 1-10.
- Kılıç, R. (2010). Sunuş. Okullarımızda Neden-Niçin-Nasıl Kaynaştırma: Yönetici, Öğretmen ve Aile Kılavuzu. ss. VII-VIII. Ankara: MEB. Yayınları. (Eds.) Anılan, H., ve Kayacan, G. Sınıf öğretmenlerinin gözyle kaynaştırma eğitimi gerçeği. *XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, 74-90*.
- Küçük Doğaroğlu, T. (2013). Türkiye’de dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile ilgili çalışmaların yürütüldüğü lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Journal of Computer and Education Research, 1*(2), 90-112.
- Massey University, University of New Zeland. (2020, 19 Mayıs). Erişim adresi: <https://www.massey.ac.nz/massey/fms/AVC%20Academic/Teaching%20and%20Learning%20Centres/Scenario-based-learning.pdf>
- Mastropieri, M. A., & Scruggs, T. E. (2016). *The inclusive classroom: Strategies for effective differentiated instruction*. (5. Basımdan çeviri: Şahin, M. ve Altun, T. (2016). *Kaynaştırma sınıfı: Etkili farklılaştırılmış öğretim için stratejiler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- McLeskey, J., & Waldron, N. L. (2002). Inclusion and school change: Teacher perceptions regarding curricular and instructional adaptations. *Teacher Education and Special Education: The Journal of the Teacher Education Division of the Council for Exceptional Children, 25*(1), 41-54.
- MEB (2006). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm> Erişim tarihi: Mayıs 2020.
- Melekoğlu, M. A., & Sak, U. (2020). *Öğrenme Güçlüğü ve Özel Yetenek*. Ankara: Pegem Akademi.
- Mertoğlu, H., Taymaz-Sarı, O., Pasmaz, A., & Balçın, M.D. (2020). Fen bilgisi öğretmen adaylarının kaynaştırma uygulamaları yeterlikleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 51*, 131-154.
- Mertoğlu, H., & Topçu, M. S. (2020). Preservice primary school teachers’ sentiments, attitudes and concerns about inclusive education: differentiated science experiments. *European Journal of Education Studies, 6*(12), 162-180.

Özaydın, L., & Çolak, A. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ve “okul öncesi eğitimde kaynaştırma eğitimi hizmet içi eğitim program”na ilişkin görüşleri. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 189-226.

Orhan, B. E., Uzunçayır, D., & İlhan, L. (2021). Kaynaştırma eğitimi sürecinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüş ve önerileri. *Aksaray University Journal of Sport and Health Researches*, 2(1), 28-49.

Perles, K. (2020). *All about mainstreaming special ed students: how it works, why it's done, and when it started*. Erişim adresi: <https://www.brighthubeducation.com/special-ed-inclusion-strategies/104442-mainstreaming-special-education-students/>. Erişim tarihi: 15.04.2020.

Saraç, T., & Çolak, A. (2012). Kaynaştırma uygulamaları sürecinde ilköğretim sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüş ve önerileri. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 8(1), 13-28.

Scott, B. J., Vitale, M. R., & Masten, W. G. (1998). Implementing instructional adaptations for students with disabilities in inclusive classrooms: A literature review. *Remedial and Special Education*, 19(2), 106-119.

Sebba, J., & Sachdev, D. (1997). *What works in inclusive education?* UK: Barnado's.

Sözbilir, M. (2021). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Erişim adresi: <https://msbay.files.wordpress.com/2009/10/8-hafta-veri-toplama-arac3a7larc4b1.pdf>. Erişim tarihi: 03.07.2021.

Sucuoğlu, B., & Kargın, T. (2010). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları*. Ankara: Kök Yayınevi.

Tufan, M., & Yıldırım, Y. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin erken müdahale ve kaynaştırma kavramları hakkındaki bilgi düzeylerinin ve özel gereksinimli çocuklar için yaptıkları öğretimsel uyarlamaların incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 2(4), 1-13.

Uzunoglu, D. (2021). *Çevrimiçi ortamda yürütülen senaryo temelli öğrenme etkinliklerinin türkçe öğretimi öz yeterliğe akademik güdülenmeye ve başarıya etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Vural, M., & Yıkılmış, A. (2016). Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin öğretimin uyarlanmasına ilişkin yaptıkları çalışmaların belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 141-159.

Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23, 7-17.

6. EXTENDED ABSTRACT

Inclusive education allows not only individuals who need special education, but also all individuals to receive their education under equal conditions without separating them from their peers. Inclusive education makes positive developments not only for individuals with individual differences, but also for individuals who are normal. ADHD, which is defined by excessive inattention and activity seen in childhood and adolescence, has been showing its effects on individuals more in recent years. Scenario-based teaching is a learning style that uses scenarios and supports active learning strategies such as problem-based or case-based learning. The purpose of this research is to examine the scenario-based contribution of pre-service science teachers in their approaches to students with attention deficit and hyperactivity. The program effective case design, which is one of the qualitative research methods, was used for the model of this research. The study group of this research consists of four fourth-year science teacher candidates studying at a state university in Istanbul in the fall semester of 2020-2021. The data of the research were obtained from the researcher field notes, the scenarios prepared by the researcher, the diaries of the participants and the focus group interview. In this study, the fourth-grade course "Individualization of Teaching in Science Education and Preparation of Individual Education Plan" was given to prospective science teachers with scenario-based learning method. The general template of the scenario is determined as follows: Information about the individual with special needs is given. Situations in the classroom are briefly described. A specific event is given through dialogues. The event experienced by the individual ends in a shocking and unresolved way. There are three reflective questions at the end of the scenario. The researcher asked the students to write a diary by answering the following questions: How did the scenario in the lesson make you feel? If the student in the scenario was in your class, what would your attitude be towards the student? What

strategies would you make and implement to involve the student in the lesson? In this research, researcher field notes, diaries and focus group interviews were analyzed using the MAXQDA 20 Package Program. According to the results of the research, the pre-service teachers stated that in the scenario they read, the student's attention was distracted, and the classroom order was disrupted. In the focus group interview and at the end of the scenario, the pre-service teachers expressed that the teacher had difficulties in the course process in the face of this situation, as the student disrupted the classroom. The participants stated in the diaries and at the end of the teacher could not react correctly to the event in the scenario. Pre-service teachers showed the use of visual and auditory materials in their answers in order to attract the attention of the student in the scenario diagnosed with attention deficit and hyperactivity. The participants stated that the focus group discussion and preparing a poster with the classroom rules in their diaries would be helpful for the student to realize that student is in the classroom. Realizing that the student with attention deficit and hyperactivity was in motion in the scenario, the pre-service teachers stated in their answers at the end of the scenario that they should be given a task in the classroom that would enable the student to act. Based on these results, it can be said that pre-service teachers tried to find ways to integrate the student into the lesson after the scenario. However, according to the results obtained from the focus group interview, diaries and researcher field notes, it is seen that scenario-based inclusive education is effective on the participants. It can be said that his thoughts towards students with special needs have developed in a positive way. In the answers they gave, the participants expressed that they were particularly uncomfortable with the exclusion of students. However, he realized the mistakes made by the teachers in the scenarios. This awareness may mean that pre-service teachers will not make the same the same mistakes in the face of a student with special needs in their future professional lives. The examples made according to the results of the research can be listed as follows: Scenario-based inclusive education allowed the pre-service teachers to put themselves in the students' shoes, to increase their feelings of empathy, and to give more different and original examples in the adaptations. For this reason, optional or compulsory scenario-based inclusive education can be given to pre-service teachers in all branches in undergraduate education. Scenario-based learning enriched inclusive education in this research. For this reason, scenario-based learning can be supported by academicians for teachers to use in their professional lives.

7. EKLER

EK 1. DİKKAT EKSİKLİĞİ VE HİPERAKTİVİYE SENARYOSU

Jale 11 yaşında 6. sınıf öğrencisidir. Jale'de dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu bulunmaktadır. Jale'nin o kadar fazla enerjisi vardı ki ailesi, öğretmeni Elif Hanım ve sınıf arkadaşları da dahil olmak üzere etrafındaki herkesi çılına çevirirdi. Okula geldiğinde, etrafında ne varsa darmadağın ederdi. Kağıtlar yerlere saçılır, kitaplar düşer, oyuncaklar kırılır, sınıf arkadaşları kızar, öğretmenleri ise ellerini ayaklarını çekerlerdi. Jale tatlı bir çocuktü, fakat tek bir şeye odaklanamamaktaydı. Biri konuşmaya başladığında onun sözünü keser, ve aklına ilk gelen şeyle ilgili konuşmaya başlardı. İlgisini çeken bir şey gördüğünde o şeyi hemen eline alırdı. Elleri, ayakları, hatta gözleri durmadan hareket ederdi. Sakin bir şekilde oturmayı beceremezdi. Sınıfta ona söz hakkı verilmediği halde arkadaşlarının yerine cevapları verirdi. Elif Hanım, sınıfta Jale ile nasıl başa çıkılacağı konusunda umutsuzluğa kapılmıştı ve ne yapacağını bilememekteydi.

Fen dersinde bir gün, Elif Hanım sindirim sistemi konusunu öğrencilere anlattıktan sonra sorular sormaya başladı. Jale ise Seda'nın ön sırasında oturmakta sorulan soruyu beklemekteydi. Elif Hanım: Sedacım bize sindirim sistemi elemanlarını sayar mısın?

Jale: Hocam ben sayayım ben sayayım lütfen ben saymak istiyorum. Bana izin verin lütfen. Ağız, yutak, yemek bor..

Seda: Öğretmen bana izin verdi ben söyleyeceğim senin sıran..

Jale: Sen söyleyene kadar ben söylerim yemek borusu, mide, ince bağırsak, kalın bağırsak, anüs. Hocam ben artık Seda oldum hihh..

Seda: Hocam neden onu durdurmadınız? Ben de sayabilirdim.

Jale: Ama ben saydım hakkını kaybettin. Çok yavaşsın. Bir de neden kızdın anlamıyorum?

Seda, Jale'ye cevap veremez ve tüm sınıf Seda'ya gülmeye başlar. Seda ağlayarak sınıftan çıkar.

Elif Hanım: (bağırarak) Jale arkadaşının yerine seni seçmedim ve arkadaşını üzmeye hakkın yok. Lütfen bir daha böyle bir davranış sergileme.

Jale, öğretmeni onu uyarırken dinlememekte ve Seda'nın kalemleriyle oynamaktadır.

Öğretmeni bu durum karşısında daha da sinirlenerek, Seda'yı sınıfa geri getirmek için sinirle dışarı çıkar.

Yansıtıcı Sorular

1. Jale'nin yaptığı davranışlar sebebiyle Jale ne gibi zorluklarla karşılaşılıyor?
2. Jale'nin bu davranışı sınıf düzenini ve ders işleyişini nasıl etkilemiştir?
3. Elif Hanım Jale'nin davranışlarını kontrol altına almalı mıdır, alacaksa da nasıl?
4. Jale derse verimli olarak nasıl adapte edilebilir? Derse katılımının düzeni için öğretmen neler yapabilir?